

สุขภาวะทางปัญญาและพฤติกรรมของผู้ต้องขังคดียาเสพติด
ตามหลักพุทธธรรม*

THE DRUG CASED PRISONERS' INTELLECTUAL WELL-BEING
AND HABIT BASED ON BUDDHIST PRINCIPLES

มนตรี หลินภู

Montree Linphoo

นฤมล พระใหญ่

Narumol Phrayai

อัจศรา ประเสริฐสิน

Ujsara Prasertsin

ประทีป จินจี

Prateep Jinjee

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: montreegate@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสุขภาวะทางปัญญาและพฤติกรรมของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธธรรมจำนวน 3 คน อนาคตาจารย์จำนวน 3 คน นักสังคมสงเคราะห์จำนวน 3 คน และผู้ต้องขังคดียาเสพติดจำนวน 3 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับผู้เชี่ยวชาญจากประวัติส่วนบุคคลและความถนัดเฉพาะด้าน ส่วนผู้ต้องขังจากประวัติส่วนบุคคล คดีกระทำความผิดและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้การแนะนำ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญาและพฤติกรรมของผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรม ที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.60 - 1.00 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งกำหนดประเด็นคำถามของแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบลักษณะในเบื้องต้น เป็นการสะท้อนมุมมองของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรมประกอบด้วยด้านความรู้ ด้านการตื่นและด้านความเบิกบานซึ่งเป็นความสามารถในการแยกแยะ รู้ผิด - ถูก ชั่ว - ดี รู้จักฝึกฝนตนเองให้มีสติ มีความรักความเมตตาและปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเกื้อกูล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังเป็นสำคัญ

* Received 31 January 2020; Revised 24 March 2020; Accepted 27 March 2020

2) พฤตินิสัยของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรมจัดอยู่ในประเภทตัณหาจริต กล่าวคือ มีลักษณะนิสัยในการดำเนินชีวิตโดยแสวงหาความสุขผ่านประสาทสัมผัสเพื่อสนองตอบความพึงพอใจของตนเอง

คำสำคัญ: สุขภาวะทางปัญญา, พฤตินิสัย, ผู้ต้องขังคดียาเสพติด, พุทธธรรม

Abstract

This research being qualitative is aimed to study the drug cased prisoners' intellectual well-being and habit based on Buddhist principles. The key informants were 12 people including three Buddhist experts, three Buddhist chaplains, three social workers and three drug cased prisoners selected by purposive sampling. The experts were selected depending on the personal profile and the specific aptitude, while the drug cased prisoners were selected by investigating the personal profile, the offense case and the authorities' guide. The tools for data collection were semi-structured in-depth interview forms relating to the drug cased prisoners' intellectual well-being and habit based on Buddhist principles which yielded the reliabilities of 0.60-1.00. The data collection was by way of in-depth interview basically determined the interview questions with the document analysis and related research. Research data were analysed with content analysis. The result of this research was found that 1) The drug cased prisoners' intellectual well-being based on Buddhist principles consists of knowing, awakening and delighting which is the ability to diagnose the conscience, to develop the mindfulness, compassion and to do supportively the duties relying on importantly their habit in living. 2) The drug cased prisoners' habit based on Buddhist principles was categorized as sensual pleasure habit meaning to spent their life for seeking the happiness based on senses(eyes, ears, nose, tongue and body)in order to response their satisfaction.

Keywords: Intellectual Well-Being, Habit, Drug Cased Prisoner, Buddhist Principles

บทนำ

สุขภาวะทางปัญญาเป็นคุณลักษณะภายในที่ส่งผลต่อความสุขทางจิตใจและการดำเนินชีวิตที่มีประสิทธิภาพพร้อมทั้งการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเกื้อกูล การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาเป็นไปเพื่อให้บุคคลรู้จักที่จะแยกแยะและวินิจฉัยว่าอะไรเป็นความสุขความทุกข์ ความดี ความชั่ว ถูกผิด แท้จริง ควรไม่ควร เป็นประโยชน์หรือไม่ใช่ประโยชน์ (พระพรหมคุณาภรณ์

(ป.อ.ปยุตโต), 2552) เป็นศักยภาพทางปัญญาที่จะกระทำไปตามเหตุและผล รู้จักสร้างเหตุปัจจัยที่ถูกต้องดีงามเพราะคุณลักษณะเหล่านี้จะช่วยให้คนมีสภาพจิตใจที่สงบผ่อนคลาย ไม่ยึดมั่นถือมั่นและหวั่นไหวไปตามความยินดียินร้าย ตื่นจากอำนาจของตัณหาด้วยพลังของสติ มีอิสระรู้จักปล่อยวาง ไร้สิ่งบีบคั้น ไม่มีอะไรเป็นเครื่องกังวล (ไพโรจน์ สิงห์, 2552) อีกทั้งเป็นผู้มีความสามารถในการคิดถูก คิดชอบ รู้จักแก้ทุกข์และมองโลกด้วยปัญญาที่รู้ความจริงและด้วยใจที่เปิดกว้างซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีความสุขในการดำเนินชีวิตมากขึ้นพร้อมทั้งรู้จักการเป็นผู้ให้และการทำความดีเพื่อคนอื่นหรือส่วนรวมที่จะก่อให้เกิดความเอื้ออาทร สมานฉันท์ ช่วยเหลือเกื้อกูล มีเมตตากรุณาและยังเป็นเครื่องนำพาชีวิตไปสู่ความเจริญก้าวหน้า (พระไพศาล วิสาโล, 2557) ดังนั้น สุขภาวะทางปัญญาจึงเป็นสิ่งที่บุคคลควรที่จะยึดถือปฏิบัติที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องพิจารณาแยกแยะสิ่งต่างๆซึ่งจะนำไปสู่ความสุขทางจิตใจและความสุขในการดำเนินชีวิตอีกทั้งมีพฤติกรรมที่เกื้อกูลเหมาะสมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ, 2550) การที่จะมีความสุขทางจิตใจและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมได้นั้นขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัยการใช้ชีวิตเพราะนิสัยจะเป็นเครื่องหล่อหลอมรูปแบบทางความคิด ทักษะความรู้สึกรวมถึงพฤติกรรมซึ่งจะสร้างบุคลิกท่าทางของบุคคลอีกด้วย (พุทธทาสภิกขุ, 2547)

ลักษณะนิสัย (จริต) เป็นการแสดงออกถึงรูปแบบของทัศนคติ ความคิดความรู้สึกที่เป็นเครื่องบ่งบอกบุคลิกภาพของบุคคล เมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมเช่นไรอยู่บ่อย ๆ จะทำให้เกิดความเคยชินและติดเป็นนิสัยเช่นนั้นและจะฝังรากลึกลงไปในพื้นที่ของจิตใจจนกลายเป็นลักษณะทางบุคลิกภาพ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2546) จริตหรือนิสัยเป็นความประพฤติปฏิบัติ ความประพฤติซึ่งหนักไปทางใดทางหนึ่ง อันเป็นปกติประจำอยู่ในสันดาน พื้นเพของจิต อุปนิสัย พื้นนิสัย (คณนง ปาลิภทฺธราชมุนี, 2561) แบบหรือประเภทใหญ่ ๆ แห่งพฤติกรรมของคนเป็นลักษณะความประพฤติหรือพฤติกรรมที่แสดงออก อาการที่แสดงให้เห็นที่ อยู่ในชั้นอุปนิสัย โดยลักษณะนิสัยของมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552) และกนกกาญจน์ สีนภิบาล ได้อธิบายไว้ 6 ลักษณะด้วยกันประกอบด้วย 1) ราคจริต เป็นลักษณะนิสัยที่เน้นหนักไปทางรักสวยรักงาม ชอบแต่งตัวให้ดูหรูหรา เน้นภาพลักษณ์ตนเองให้ดูดีหรือมีรสนิยมเสพความสุขทางประสาทสัมผัส 2) โทสจริต ลักษณะนิสัยหนักไปทางอารมณ์หงุดหงิดง่าย ใจร้อนหุนหันพลันแล่น ตรงไปตรงมา เอาจริงเอาจังเจ้าระเบียบ ทำอะไรต้องถูกใจตนเอง 3) โมหจริต มีลักษณะนิสัยเฉื่อยชา เชื่องช้า ขาดความกระตือรือร้นไร้เป้าหมายในชีวิต มักมองตนเองว่าไร้ค่าไร้ความสามารถ 4) วิตกจริต ลักษณะนิสัยหนักไปทางด้านการคิดฟุ้งซ่าน วิตกกังวล ลังเลสงสัยคิดวกไปวนมา มักมองโลกในแง่ร้าย 5) สัทธาจริต ลักษณะนิสัยน้อมใจเลื่อมใสง่าย ซาบซึ้ง มีอุดมการณ์พร้อมเสียสละเพื่อสังคมที่ดีกว่าและ 6) พุทธิจริต ลักษณะนิสัยที่ชอบใช้ความคิดพิจารณาใคร่ครวญด้วยเหตุผลหรือตรรกะ มีความรู้และมักยึดติดในความคิดเห็นของตนเอง ดังนั้นการที่จะมีรูปแบบทางความคิด

ทัศนคติความรู้สึกและพฤติกรรมอย่างไรจึงขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัยที่แสดงออกของบุคคล (กนกกาญจน์ สินภิบาล, 2555)

การเปลี่ยนแปลงจากสภาพบุคคลทั่วไปกลายมาเป็นผู้ต้องขังที่บุคคลปกติในสังคมไม่ยอมรับเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการถูกปฏิเสธจากสังคมและถูกตีตราว่าเป็นนักโทษทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว้าวนั้นได้สูญเสียสถานภาพของสมาชิกในสังคมและสถานภาพของคนธรรมดาไป (รณกรณ์ เอกฉันท, 2549) และการที่ต้องมาอยู่รวมกันกับผู้ต้องขังคนอื่น ๆ ที่ต่างก็มีประวัติอาชญากรรมมาด้วยกันทั้งนั้นทำให้ไม่ไว้วางใจผู้อื่นและสังคมรอบข้าง เกิดความหวาดระแวง ส่งผลให้ได้รับความกดดันบีบคั้น มีความคับข้องใจและความวิตกกังวลสูง รู้สึกว่าตนเองขาดอิสรภาพในการแสดงออก มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังคนอื่นยาก (Gresham M. Sykes, 1958) จากการสำรวจของศูนย์ศึกษาผู้ต้องขังระดับนานาชาติในปี 2558 ยังพบว่าประเทศไทยมีผู้ต้องขังทั้งสิ้น 330,923 คน (International Center for Prison studies (ICPS), 2015) สูงเป็นอันดับหนึ่งของอาเซียน ขณะที่ความสามารถในการรองรับผู้ต้องขังที่เป็นอยู่ถูกสุขลักษณะอยู่ที่ประมาณ 190,000 คน (กรมราชทัณฑ์, 2559) เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดสภาพความแออัดหรือเรียกว่าสภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำ (นัทธิ จิตสว่าง, 2555) วิทยา สุริยะวงศ์ (วิทยา สุริยะวงศ์, 2558) กล่าวว่าผู้ต้องขังคดียาบ้าเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้มีนักโทษมากขึ้นจนล้นคุกอันนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะปัญหาสุขภาพจิตและยังส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังอีกด้วย (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2552) ปัญหาด้านจิตใจและด้านการใช้ชีวิตเป็นผลมาจากการขาดศักยภาพทางปัญญาในการแยกแยะวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องและมีรูปแบบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะสมอันเกิดจากลักษณะนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งกระทำจนเคยชิน (Enggist and at al, 2014) โดยทางกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ในการฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การอบรมจิตภาวนา เป็นต้นเพื่อขัดเกลาจิตใจและปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ต้องขัง (กรมราชทัณฑ์, 2559)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่ามีคามจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาลักษณะสุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขังคดียาเสพติดโดยเฉพาะผู้ต้องขังคดียาเสพติด (ยาบ้า) เพื่อจะได้ทราบถึงแนวคิด อารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความสุขในการดำเนินชีวิตภายในเรือนจำและลักษณะพฤติกรรมนิสัย (จริต) ที่มีส่วนหล่อหลอมก่อให้เกิดเป็นแบบแผนของพฤติกรรม อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังรู้จักใช้ศักยภาพทางปัญญาในการสร้างความสุขที่ถูกต้องยั่งยืนและปรับเปลี่ยนลักษณะพฤติกรรมนิสัยในการดำเนินชีวิตให้มีความเหมาะสม จึงถามซึ่งจะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมและการอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างเกื้อกูล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสุขภาวะทางปัญญาและพฤติกรรมของผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรม รูปแบบเป็นวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา (Descriptive Qualitative Research) มีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญาตามหลักพุทธธรรมจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย หลังจากนั้นได้สร้างและตรวจสอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Indepth-interview) จากผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงแก้ไข

ดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key informant) 4 กลุ่มประกอบด้วย นักวิชาการด้านพุทธธรรม อนุศาสนาจารย์เรือนจำ นักสังคมสงเคราะห์และผู้ต้องขังคดียาเสพติด โดยการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling)

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) เพื่อตรวจสอบและยืนยันข้อมูลแล้วนำไปสู่การสรุปผลวิจัยครั้งนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (key informant) มีจำนวน 4 กลุ่ม ๆ 3 คน ได้แก่ นักวิชาการด้านพุทธธรรมที่สามารถสะท้อนมุมมอง องค์ความรู้ทางวิชาการด้านสุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรม อนุศาสนาจารย์ประจำเรือนจำซึ่งมีหน้าที่อบรมคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถให้ข้อมูล สะท้อนความคิดเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับลักษณะสุขภาวะทางปัญญาและพฤติกรรมของผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรม นักสังคมสงเคราะห์ที่สามารถสะท้อนเรื่องราวและให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมของผู้ต้องขังและกลุ่มผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่สามารถบอกเล่าประสบการณ์และให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนการแสดงออกของตนได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีขั้นตอนในการดำเนินการสัมภาษณ์ดังนี้

2. การเก็บข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยส่งหนังสือขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

2.2 ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลาในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลและดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองซึ่งผู้วิจัยได้สร้างสัมพันธภาพโดยการแนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์และกระบวนการขั้นตอนการวิจัย แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก บทบาทของผู้ให้ข้อมูลที่เข้าร่วมวิจัย ส่วนในกรณีผู้ต้องขัง ผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงการปกป้องสิทธิ์และสอบถามความสมัครใจพร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียงและมีการลงนามเซ็นยินยอมตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

2.3 ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล โดยแต่ละคนจะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกจนกระทั่งข้อมูลถึงจุดอิ่มตัว กล่าวคือไม่มีข้อมูลหรือมุมมองอื่นใดเพิ่มเติมอีกแล้ว จึงยุติการสัมภาษณ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์จากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การนิยามลักษณะสุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขังเป็นเบื้องต้นและสร้างกรอบการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเพื่อมาสร้างเป็นข้อคำถาม เช่น 1) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรมที่ควรจะเป็นมีลักษณะอย่างไร 2) ลักษณะการแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้ต้องขังส่วนมากมีลักษณะอย่างไร เป็นต้น จากนั้นร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ สุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรมและพฤติกรรมของผู้ต้องขัง

3.2 นำเสนอแบบร่างการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างต่ออาจารย์ที่ปรึกษาจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมอีก 2 ท่านเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ข้อคำถามและภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.3 นำเสนอแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านพุทธธรรมและด้านผู้ต้องขังเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความสมบูรณ์ของประเด็นการสัมภาษณ์ก่อนนำไปใช้ พบว่า ประเด็นทุกข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์อีกครั้งก่อนนำไปใช้จริง

3.4 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ ส่วนที่เป็นประเด็นคำถามเกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรมผู้ให้ข้อมูลเป็นนักวิชาการด้านพุทธธรรมและอนุศาสนาจารย์เรือนจำ ส่วนที่เป็นประเด็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ต้องขังผู้ให้ข้อมูลเป็นอนุศาสนาจารย์เรือนจำ นักสังคมสงเคราะห์และผู้ต้องขังคดียาเสพติด โดยนัดหมายวันเวลากับผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้าและดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเองทุกคน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นที่กำหนดในแบบสัมภาษณ์โดยการจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาตามลักษณะสุขภาวะทางปัญญาและพฤติกรรมตามหลักพุทธธรรมโดยถอดความแบบคำต่อคำ (Verbatim) ออกมาเป็นบทสนทนาที่เป็นตัวอักษรแล้วนำเสนอข้อมูลเป็นความเรียงและตรวจสอบความถูกต้องด้วยการฟังเสียงบันทึกจากการสัมภาษณ์ซ้ำเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด

ผลการวิจัย

1. สุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรมประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1.1 การรู้ เป็นความสามารถของบุคคลในการแยกแยะ พิจารณาถึงความดี - ความชั่ว ถูก - ผิด คุณ - โทษ เป็นประโยชน์ - ไม่เป็นประโยชน์และแก้ไขปัญหาด้วยสติปัญญามองเห็นการเชื่อมโยงของเหตุและผล ไตร่ตรองด้วยความรอบคอบระมัดระวัง สามารถหาคุณค่าจากอุปสรรคหรือความทุกข์ ดังคำของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“รู้อะไรมันเป็นประโยชน์ มันเป็นโทษ เข้าใจและเชื่อมโยงการกระทำและผลของการกระทำ ใครควรทำอะไรควร-ไม่ควรด้วยสติปัญญา คิดอย่างรอบคอบและคิดกว้างไกลมากกว่าความรู้สึกชั่วขณะ มีสติในการตัดสินใจ” (ครรชิต แสนอุบล, 2562)

“รู้ดีรู้ชั่วเป็นเรื่องของปัญญาที่จะต้องพิจารณาตัวเองได้ แต่เมื่อเข้าไปอยู่ในนั้นก็จะต้องยอมรับกฎกติกา พิจารณาตัวเองว่าควรทำอะไรที่จะแยกแยะสิ่งดีชั่ว มองหาความสุขทางใจให้กับตนเองคือมองในแง่บวก” (ศรัญ วงศ์คำจันทร์, 2562)

“ปัญญาจะเป็นแสงสว่างส่องทางให้เขารู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ มีสติรับรู้ได้ในตัวเขาเอง เขาอยู่ในสถานะอะไร แก้ปัญหาอย่างไร ปัญหาเกิดขึ้นมาได้อย่างไร อะไรคือสาเหตุที่เกิดปัญหาขึ้นมาแล้วเขาแก้ปัญหาถูกหรือผิดวิธี” (แหวนทอง บุญคำ, 2562)

1.2 การตื่น การที่บุคคลรู้เท่าทันสภาวะของจิตใจที่ถูกครอบงำจากอำนาจของกิเลส เห็นโทษของความโลภ โกรธ หลง ไม่ย่อท้อและอดทนต่อการดำเนินชีวิต ตระหนักรู้สภาวะปัจจุบันขณะ ยอมรับความจริง มุ่งมั่นที่จะกระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเอง ควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ของตนเองได้ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“ตื่นออกจากตัวเองที่หลับไหลและลุกออกมาจากความมืดความชั่วแล้วให้ความหมายกับชีวิตใหม่ เชื่อมมันในการกระทำ ตื่นขึ้นมาว่า ฉันยังทำอะไรได้อีกมากมายในแง่คุณค่า รู้จักยับยั้งชั่งใจเมื่อมีอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาร่วมซึ่งเรียกว่า กิเลส” (ครรชิต แสนอุบล, 2562)

“การตื่นคือการทำให้คนไม่ผิดพลาดในการกระทำ ในการพูดและการทำสติคือความระลึกว่าทำอะไรอยู่ตอนนี้ รู้ตัวเองว่าตอนนี้อยู่ในสถานะอะไรแล้วก็ปฏิบัติตนให้อยู่ในสถานะที่พอดีกับระเบียบกับความเป็นอยู่ของตัวเอง” (นพลรัตน์ เพิ่มทรัพย์, 2562)

“ผมก็จะเน้นไปในเรื่องของารับผิดชอบ รู้จักสิ่งดีไม่ดีแล้วก็อยากให้รู้จักใช้ความสามารถตัวเอง บางคนมีความสามารถแต่ไม่ยอมใช้ ไม่ดึงความสามารถของตัวเองมาใช้ให้เต็มที่ที่เขาแต่สบายนึกว่าอันนี้ง่ายจะทำในสิ่งนั้น” (บุญชู กันทะษา, 2562)

1.3 ความเบิกบาน เป็นภาวะจิตใจที่สงบผ่อนคลาย ไม่วิตกกังวลฟุ้งซ่านหวาดระแวง รู้จักให้อภัยและคลายความยึดมั่นถือมั่น มีจิตใจที่เมตตาและเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ เห็นคุณค่าในตนเอง มองเห็นความจริงว่ามีเกิด - มีดับ มีขึ้น - มีลง มีดี - มีเสีย มีถูกใจ -

ไม่ถูกใจ รู้เท่าทันโลกและชีวิตตามความเป็นจริง เกื้อกูลต่อหน้าที่และการงานและการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ดั่งส่วนที่เป็นกุศลให้มากขึ้น สัมผัสรับรู้ นึกถึงสิ่งที่ดี ๆ ปรงในทางฝ่ายกุศล เห็นคุณค่าในตนเองและสิ่งรอบข้าง มีความสงบเยือกเย็น ระวังความวิตกกังวล ต้องเข้าใจเรื่องไตรลักษณ์ ความจริงของชีวิต อันดับแรกคือเข้าใจโลกและชีวิต” (ครรชิต แสนอุบล, 2562)

“ทำให้ใจให้เบิกบานไม่ไปยึดติดในเรื่องอะไรต่าง ๆ ไม่ยึดติดในอดีตสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายลบทิ้งไปทำให้ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ มีความสงบจิตใจในบริบทของตัวเอง (ศรัณวงศ์คำจันทร์, 2562)

“คือจิตใจสดชื่นตื่นขึ้นมาแล้วมีความสุขอย่างในมุมมองของผู้ต้องขังก็คือตื่นเช้าขึ้นมาไหว้พระนั่งสมาธิเขาก็มีความสุขแล้วเบิกบานก่อนนอนเขาก็มีการไหว้พระทำสมาธินี้คือระดับของผู้ต้องขัง” (เจษฎาภรณ์ รอดภัย, 2562)

2. พฤตินิสัย (จริต) ของผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรมได้แก่ ตัณหาจริต เป็นลักษณะนิสัยที่โน้มเอียงไปในความเพลิดเพลิน ชอบเสพความสุขทางอารมณ์ผ่านประสาทสัมผัส ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“ตอนเปิดเพลงที่ปรากฏในโทรทัศน์แล้วก็ฟังไปแล้วพร้อมกับนึกเล่นจินตนาการไปข้างนอกจะอย่างนั้นอย่างนี้ซึ่งทำให้คิดไปเรื่อย” (นายกัน(นามสมมติ), 2562)

“ไม่ค่อยรู้สึกถูกใจอะไรเท่าไร รู้สึกสนุกตามเมื่อเห็นเพื่อนเล่นกีฬา มีอารมณ์ความรู้สึกร่วมไปด้วย เมื่อได้ยินเสียงเพลงที่ชอบก็มีความสุข เวลาที่รู้สึกผ่อนคลายก็จะเป็นความสุขทางใจ มีอาการแบบความเครียดหายไป ทำให้เราได้ปลดปล่อย” (นายด่าน(นามสมมติ), 2562)

“รู้สึกมีอารมณ์ร่วมคือการฟังเพลงถ้าเกิดเพลงมันตรงกับชีวิตเราจะชอบยกตัวอย่างเช่น เพลงนอกจากชื่อฉันรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่เราอยากคุยกับคนคนหนึ่ง” (นายบอย(นามสมมติ), 2562)

อภิปรายผล

1. สุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม

สุขภาวะปัญญาส่งผลต่อความสุขในการดำเนินชีวิตภายในเรือนจำของผู้ต้องขัง การกระทำความผิดต่าง ๆ ล้วนแต่มาจากจิตใจที่ขาดการใคร่ครวญ ขาดการตระหนักรู้ในคุณ - โทษ ไม่รู้จักแยกแยะวินิจฉัยว่าอะไรถูก - ผิด ขาดการเชื่อมโยงระหว่างเหตุและผลที่จะเกิดขึ้น ถูกความโลภโกรธหลงเข้าครอบงำจนขาดการยับยั้งชั่งใจจึงมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมรุนแรงต่อตนเองและผู้อื่น มีทัศนคติไปในทางลบหรืออาจจะกล่าวโทษตำหนิตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีมลทิน ทำให้มองตนเองว่าด้อยค่า คิดถึงแต่อดีตที่เคยผิดพลาดหรือคาดหวังกับอนาคตอย่างไร้เป้าหมาย ดังนั้น สุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขังที่ผู้วิจัยค้นพบมีลักษณะเทียบเคียงได้กับการ

วิเคราะห์องค์ประกอบสุขภาวะทางปัญญาตามหลักพุทธธรรมของ พินณา หมวกยอต (พินณา หมวกยอต, 2558) ที่ว่าประกอบด้วย 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) “รู้” คือ การมอง เชื่อมโยงจากเหตุถึงผล รู้จักคิดพิจารณาและแก้ปัญหาด้วยการคิดแยกแยะ ไตร่ตรองตาม เหตุผลอย่างรอบด้านมากกว่าใช้อารมณ์ รู้จักมองแง่ดี สามารถหาประโยชน์จากอุปสรรคหรือ ความทุกข์ สามารถเห็นสิ่งทั้งหลายที่เปลี่ยนแปลงตามความจริงที่เกิดขึ้น ยอมรับความจริงที่ว่า ทุกสิ่งมีขึ้นมีลง มีดีมีเสีย และสามารถแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการอันถูกต้องเหมาะสมอย่าง ต่อเนื่อง 2) “ตื่น” การมีสติตระหนักรู้ถึงสภาวะปัจจุบัน ไม่คาดหวังอนาคตอย่างเพื่อฝัน มีความเชื่อในความพยายามของตน กระทำอะไรด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจของตนเอง ไม่ทำอะไร ตามการชักจูงของความอยากที่ไม่ดี(ตัณหา)และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ และ 3) “เบิกบาน” คือ ความผาสุก จิตสงบนิ่งไม่กระวนกระวาย มีอิสระไม่ยึดติดในสิ่งใด และเกื้อกูล สอดคล้องกับ วอลล์แล็คและชาปิโร (B. Alan Wallace and Shauna L. Shapiro, 2006) ที่กล่าวว่า หลัก พุทธธรรมมุ่งเน้นไปที่การมีสุขภาวะของจิตใจที่ปราศจากความเจ็บปวด ความหลงและเข้าถึง ศักยภาพทางปัญญา ความเมตตาและการสร้างสรรค์ เทียบเคียงได้กับการศึกษาของ อุไรรัตน์ หน้าใหญ่ ที่ได้ศึกษารูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาสำหรับเด็กและเยาวชนใน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี พบว่า กลุ่มเยาวชนมีสุขภาวะทาง ปัญญาด้านการจัดการตนเองอย่างมีสติ การเห็นตนเองตามความเป็นจริงด้วยใจที่เป็นกลาง การ ปล่อยวางเรื่องราวที่ทุกข์ใจได้ การให้อภัยตนเองและผู้อื่นที่ทำผิดพลาด การระงับยับยั้งการ กระทำที่เป็นโทษต่อตนเองและผู้อื่น และการมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต ณ ปัจจุบันขณะ (อุไรรัตน์ หน้าใหญ่, 2560) และจากการศึกษาของ เลอลักษณ์ มหิพันธ์ ยังพบอีกว่า สุขภาวะทาง ปัญญาประกอบด้วยความสุข สงบจากการทำความดีความไม่เห็นแก่ตัวและยังทำให้เกิดพลัง อำนาจคือสุขภาวะทางจิต ได้แก่ มีกำลังใจ จริใจ พึงพอใจชีวิต มีความสุขความเบิกบานกับ การทำหน้าที่การใช้ชีวิตและภาคภูมิใจในการทำหน้าที่ (เลอลักษณ์ มหิพันธ์, 2560) ดังนั้น สุข ภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรมประกอบด้วย 3 ด้าน ซึ่งมี รายละเอียดดังนี้

1. ด้านการรู้ คือ การที่ผู้ต้องขังรู้จักใช้ความสามารถทางปัญญาในการ แยกแยะ ตีความว่าอะไรถูก อะไรผิด ควร - ไม่ควร เป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ รู้จักที่จะ แก้ปัญหาด้วยเหตุผล ใคร่ครวญสิ่งต่างๆ ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง รู้จักที่จะ เชื่อมโยงเหตุและผล กล่าวคือ ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจกระทำสิ่งใดๆ และเข้าใจถึงสาเหตุว่าเป็นเพราะอะไรทำให้เกิดผลลัพธ์เช่นนั้น รู้จักที่จะปรับเปลี่ยนมุมมองให้ กล้าเผชิญกับความยากลำบากหรืออุปสรรคโดยการมองให้เห็นคุณค่าของสถานการณ์นั้น ซึ่ง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ, 2550) ที่กล่าว ว่า การมีสุขภาพทางปัญญาหมายถึง มีความรู้ที่รู้ทันและเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่ง ความดีความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ อีกทั้งยังสอดคล้องกับสุขภาวะทางปัญญา

ตามหลักพุทธธรรมที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นความรู้ทั่ว รู้ชัด ได้แก่ ความเข้าใจ หยั่งรู้เหตุผลหรือความรู้ประเภทคัดสรรและวินิจฉัย คือแยกแยะ วินิจฉัยได้ว่า จริง เท็จ ดีชั่ว ถูกผิด ควรไม่ควร คุณ โทษ ประโยชน์ไม่ใช่ประโยชน์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552) และยังเทียบเคียงได้กับปัญญาตามคำกล่าวของ สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน) ที่ว่า เป็นความรู้ทั่วถึงเหตุและผล รู้เหตุถึงผล รู้ผลถึงเหตุตามสัจจะคือความจริง เมื่อมีความรู้ดังกล่าวในสิ่งใดก็ชื่อว่าปัญญานั้น แต่ถ้าเป็นความรู้หลงรู้ผิดคือไม่ใช่ความรู้จริงไม่เรียกว่า ปัญญา (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน))

2. ด้านการตื่น คือ การที่ผู้ต้องขังรู้เท่าทันสภาวะจิตใจของตนเองที่ถูกกิเลสเข้าครอบงำ รู้จักถูกคิดและไม่ปล่อยให้อารมณ์อยู่เหนือจิตใจอีกทั้งคอยระมัดระวังการแสดงออกของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ตระหนักถึงโทษของความโลภโกรธหลง มีสติระลึกได้ว่าตนเองกำลังรู้สึกและคิดอะไรอยู่ในปัจจุบันขณะ ไม่ยึดติดอยู่กับอดีตที่ผ่านมาและไม่วิตกกังวลต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เชื่อมั่นในการกระทำและความพยายามของตนเอง มีความอดทนต่อความยากลำบากในการดำเนินชีวิต เทียบเคียงได้กับคำกล่าวของ โสມรัชฌ์ วิไลยุค ที่ว่า การที่เราอยู่กับปัจจุบันขณะหรือหยุดการปรุงแต่งเราต้องอาศัย “สติ” เพื่อที่จะทำให้เราระลึกอยู่เสมอว่าปัจจุบันเรากำลังทำอะไร เรื่องที่เราทุกข์ใจนั้นผ่านไปแล้ว ใช้ปัญญาไตร่ตรองมากกว่าปล่อยให้อารมณ์พาไป บ่อยครั้งที่เรากังวลกับความผิดพลาดในอดีต ให้เราระลึกอยู่เสมอว่า มันผ่านไปแล้ว ไม่สามารถกลับไปแก้ไขเหตุการณ์ในอดีตได้อีก (โสມรัชฌ์ วิไลยุค, 2559) แต่สามารถทำเหตุการณ์ในปัจจุบันให้ดีขึ้นได้ เทียบเคียงได้กับคำกล่าวของ ท่านพุทธทาส (พุทธทาสภิกขุ, 2522) ที่ว่า ตื่นจากหลับคือความโง่ ภาษาธรรมะเรียกว่าอวิชชาหรือโมหะหรือถือเอาความโง่นี้ว่าเป็นความหลับ ตื่นจากหลับคืออวิชชาหรือกิเลส เช่นเดียวกับ อ้อม ประνομ (อ้อม ประνομ, 2558) ที่กล่าวว่า เป็นผู้ตื่นจากความหลงมกมาย ความหลับ ความหลอกลวงที่เกิดจากกิเลส ได้แก่ ความโกรธ ความโลภและความหลงที่เข้าครอบงำซึ่งทำให้เกิดแสงสว่างแห่งปัญญาที่จะนำพาชีวิตไปสู่สิ่งที่ถูกต้องดีงามและเทียบเคียงได้กับคำกล่าวของ พระไพศาล วิสาโล ที่ว่า เชื่อมั่นว่าความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความเพียรของตนเองเป็นสำคัญ การพึ่งพาผู้อื่นหรือหวังลาภลอยคอยโชคยอมทำให้ชีวิตเสื่อมถอย (พระไพศาล วิสาโล, 2553)

3. ด้านความเบิกบาน คือ การที่ผู้ต้องขังมีภาวะจิตใจที่สงบผ่อนคลาย ไม่ฟุ้งซ่านหวาดระแวงหรือวิตกกังวล รู้จักที่จะให้อภัยและคลายความยึดมั่นถือมั่น มีจิตใจที่เมตตาเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ รับรู้คุณค่าภายในตัวเอง มองเห็นความจริงว่ามีเกิดมีดับ มีขึ้นมีลง มีถูกใจไม่ถูกใจ รู้เท่าทันโลกและชีวิตตามความเป็นจริง เกื้อกูลต่อหน้าที่การงานและการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม สอดคล้องกับคำกล่าวของ ครรชิต แสนอุบล ที่ว่า ถ้าผู้ต้องขังมองเห็นอนิจจัง คือ ความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือการมองเห็นว่า ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลง แม้กระทั่งตัวเองก็เปลี่ยนแปลงได้ (ครรชิต แสนอุบล, 2562) ถ้ามองเห็นได้แบบนี้ ผู้ต้องขังจะเริ่มขยับ

ตัวเองออกมาจากการจมจ่อ การยึดติดหรือเรียกว่าอุปาทานคือการบอกกับตนเองว่าฉันเป็นคนเลว ฉันเป็นคนชั่ว เกิดการยึดมั่นถือมั่นในลักษณะเหล่านั้นไว้ เทียบเคียงได้กับ พระไพศาล วิสาโล ที่กล่าวว่า เป็นการยอมรับความจริงว่าทุกสิ่งมีขึ้นมีลง มีดีมีเสีย ไม่มีอะไรถูกใจเราไปเสียหมด มองเห็นสิ่งทั้งหลายว่าแปรเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัย ไม่มีความเที่ยงแท้ยั่งยืนและไม่ขึ้นอยู่กับความปรารถนาของเรา (พระไพศาล วิสาโล, 2553) มองว่าไม่มีอะไรเลยที่สามารถยึดมั่นถือมั่นไปตามใจเราได้แม้แต่อย่างเดียว มองเห็นว่าความทุกข์นั้นมีรากเหง้ามาจากความยึดติดถือมั่นในสิ่งต่างๆ ว่าเป็นตัวกูของกู สอดคล้องกับ ไพรโรจน์ สิงบัน ที่กล่าวว่า เป็นความสามารถในการมองเห็นความจริงของชีวิตโดยปราศจากความยึดมั่นถือมั่นจนนำไปสู่การเอื้ออาทรสมานฉันท์ ช่วยเหลือเกื้อกูล มีเมตตากรุณาและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (ไพรโรจน์ สิงบัน, 2552)

2. พุทธินิสัย (จริต) ของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม

การที่ผู้ต้องขังมีลักษณะทางความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่แสดงออกที่เป็นปกติเป็นประจำในพื้นที่ขึ้นอุปนิสัยซึ่งเป็นผลจากความประพฤตินำมาดำเนินชีวิตจนกลายเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เคยชินซึ่งเป็นการสร้างบุคลิกภาพให้มีความมั่นคงถาวรมากยิ่งขึ้นจากการสัมผัสผู้ต้องขังเกี่ยวกับลักษณะนิสัยในการแสวงหาสุขุมักจะขึ้นอยู่กับการเล่นเสวยอารมณ์ผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เพราะรู้สึกว่าการทำให้เกิดความเพลิดเพลินและผ่อนคลายจากการใช้ชีวิตที่ถูกจำกัดอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของเรือนจำ นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงออกถึงความรักความชอบในกิจกรรมที่ตนเองได้เข้าร่วมที่ก่อให้เกิดความบันเทิงเป็นเหมือนการได้ระบายความรู้สึกนึกคิดผ่านกิจกรรมนันทนาการเหล่านี้ ยกตัวอย่างเช่น การดูรายการทีวีที่ตลกขบขัน การดูหนังฟังเพลง การเล่นเกมเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ เนตรทิพย์ ดาษเดช ที่ว่า “หากสังเกตดูแล้วจะพบว่าเมื่อมีกิจกรรมอะไรก็ตามหรือมีสิ่งที่คุณต้องขังได้ดูได้เห็น ผู้ต้องขังจะมีความสุขกับการใช้ชีวิตแบบนั้น เปิดให้ดูรายการโทรทัศน์หรือมีการแสดงคอนเสิร์ตหรือมีดนตรีให้ฟัง” (เนตรทิพย์ ดาษเดช, 2562) นอกจากนี้ บุญชู กันทะษา ยังได้กล่าวยืนยันอีกว่า “ใช่ครับ ผู้ต้องขังบางคนจะชอบดูภาพยนตร์ บางคนก็จะชอบฟังเพลงชอบเล่นเกม” (บุญชู กันทะษา, 2562) และ เจษฎาภรณ์ รอดภัย ยังเสริมอีกว่า “ผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะติดการชมภาพยนตร์ ติดการดูละคร ชอบดูเรื่องตลกขบขัน” (เจษฎาภรณ์ รอดภัย, 2562) และยังไปสอดคล้องกับ นพรัตน์ เพิ่มทรัพย์ ที่กล่าวว่า “ผู้ต้องขังก็มีความสุขจากการได้รับชมภาพยนตร์ การฟังเพลงร้องเพลง” อีกทั้งการเล่นที่ผู้ต้องขังได้ทำตามความคิดความรู้สึกของตนเองก็จะก่อให้เกิดความสุขได้ (นพรัตน์ เพิ่มทรัพย์, 2562) เช่นกัน เทียบเคียงได้กับคำกล่าวของ เทิดทูนวิศิษฐ์ สังข์สะณา ที่ว่า “ในเขตกำแพง (เรือนจำ) นี้ ผู้ต้องขังจะมีการเล่นเกม การร้องเพลงเป็นการผ่อนคลาย ผู้ต้องขังจะรู้สึกมีความสุข การเล่นหมากรุกหมากฮอส การเล่นเกมที่เขาได้ใช้ความคิดของตัวเอง ผู้ต้องขังสามารถอยู่ได้ทั้งวัน” (เทิดทูนวิศิษฐ์ สังข์สะณา, 2562) ลักษณะพุทธินิสัยเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการใช้ชีวิต

ที่มุ่งสนองหรือให้ความสำคัญกับความทุกข์ความเพลิตเพลินผ่านการเสพทางประสาทสัมผัสซึ่งเทียบเคียงได้กับการวิเคราะห์จริตตามหลักพุทธธรรมของ นานัตย ตันตสิริวัฒน์ ที่กล่าวว่า ตัณหาจริต คือ พวกมีนิสัยที่โน้มเอียงไปตามตัณหา(ความอยาก) ชอบความเพลิตเพลิน ให้ความสำคัญกับความรู้สึก (เวทนา) เป็นใหญ่ ชอบที่จะแสวงหาความสุขทางหู จมูก ลิ้น กาย (นานัตย ตันตสิริวัฒน์, 2557) จนกลายเป็นความยึดติดในความสุขประเภทนี้ก่อให้เกิดเป็นลักษณะนิสัยการดำเนินชีวิตที่แสดงออกจนกลายเป็นความประพฤติกติที่ประจำอยู่ในพื้นเพของจิต อุบิสัย พื้นนิสัยหรือเป็นลักษณะความประพฤติหรืออาการที่แสดงให้เห็นที่อยู่ในชั้นอุบิสัย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2546)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขังประกอบด้วย การเป็นผู้ “รู้” คือ การเป็นผู้มีปัญญาในการแยกแยะวินิจฉัยว่าอะไรถูก - ผิด ดี - ชั่ว เป็นคุณ - เป็นโทษ เป็นประโยชน์ - มิใช่ประโยชน์ รู้จักแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและพิจารณาอย่างรอบคอบ รู้จักเชื่อมโยงระหว่างเหตุและผล รู้จักที่จะปรับเปลี่ยนมุมมองในด้านบวกและมองเห็นคุณค่าของปัญหาหรืออุปสรรค การเป็นผู้ “ตื่น” คือ การรู้เท่าทันจิตใจของตนเองที่ถูกความโลภ โกรธ หลงครอบงำ รู้จักควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม การอยู่กับปัจจุบัน เชื่อมั่นในความพยายามและการลงมือกระทำด้วยตนเอง มีความอดทนต่อความลำบาก และการเป็นผู้ “เบิกบาน” คือ มีภาวะจิตใจที่ผ่อนคลาย ความยึดมั่นให้อภัย มีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ เข้าใจโลกและยอมรับทุกสิ่งว่ามีขึ้น - มีลง มีเกิด - มีดับ ถูกใจ - ไม่ถูกใจ เกื้อกูลต่อหน้าที่การงาน เห็นคุณค่าตนเองและดำเนินชีวิตไปอย่างถูกต้องดีงาม การที่ผู้ต้องขังจะมีสุขภาวะทางปัญญาเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับพฤติกรรม (จริต) ในการดำเนินชีวิตซึ่งโดยส่วนมาก พฤตินิสัยของผู้ต้องขังจัดอยู่ในประเภท ตัณหาจริต กล่าวคือ ชอบแสวงหาความสุขผ่านประสาทสัมผัส ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เพื่อสนองตอบความพึงพอใจของตนเองจนก่อเป็นแบบแผนของพฤติกรรมและกลายเป็นความเคยชินจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องรูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเชิงพุทธธรรมตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขัง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สุขภาวะทางปัญญาและพฤตินิสัยของผู้ต้องขังมีลักษณะเหมือนกับหลักการทางพุทธธรรมแต่จะมีความเฉพาะเจาะจงตามบริบทลักษณะ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรศึกษาและหารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อนำมาเป็นกระบวนการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของผู้ต้องขัง 2) ควรออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมและมีความสอดคล้องกับลักษณะพฤตินิสัย (จริต) พื้นฐานของผู้ต้องขังเพราะจะทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าเป็นกิจกรรมที่ไม่ยากเกินไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกกาญจน์ สีนภิบาล. (2555). การศึกษาบุคลิกภาพตามแนวจริต 6 ในพระพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนนทบุรี. ใน *วิทยานพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- กรมราชทัณฑ์. (2559). *แผนปฏิบัติการ 5 ปี พ.ศ.2559-2562*. เรียกใช้เมื่อ 28 กันยายน 2562 จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER11/DRAWER052/GENERAL/DATA0000/00000124.PDF>.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2552). *จดหมายข่าวยุติธรรม*. ฉบับที่ 9 ปีที่ 1 ประจำเดือนมิถุนายน 2552. เรียกใช้เมื่อ 6 เมษายน 2561 จาก http://admincourt.go.th/ADMINCOURT/upload/webcms/Oldnews/attach/news_attach/2009/08/newsletter05-06-2552.pdf
- ครรชิต แสนอุบล. (22 เมษายน 2562). สุขภาวะทางปัญญาและพหุตินิสัยของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม. (มนตรี หลินภู, ผู้สัมภาษณ์)
- คะนอง ปาลิภัทรางกูร. (2561). *จริต 6 : กรอบในการเข้าใจคน*. *Executive Journal ภาควิชาศิลปะศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. เรียกใช้เมื่อ 6 เมษายน 2561 จาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/july_sep_06/=pdf/Executive%20Journal_F13_68-72.pdf.
- เจษฎาภรณ์ รอดภัย. (20 พฤษภาคม 2562). สุขภาวะทางปัญญาและพหุตินิสัยของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม. (มนตรี หลินภู, ผู้สัมภาษณ์)
- เทิดทูนวิศิษฐ์ สังข์เสนา. (20 พฤษภาคม 2562). สุขภาวะทางปัญญาและพหุตินิสัยของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม. (มนตรี หลินภู, ผู้สัมภาษณ์)
- นพลรัตน์ เพิ่มทรัพย์. (3 พฤษภาคม 2562). สุขภาวะทางปัญญาและพหุตินิสัยของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม. (มนตรี หลินภู, ผู้สัมภาษณ์)
- นัทธิ จิตสว่าง. (2555). *นักโทษล้นคุกกับมาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ*. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม.
- นายกัน(นามสมมติ). (23 พฤษภาคม 2562). สุขภาวะทางปัญญาและพหุตินิสัยของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม. (มนตรี หลินภู, ผู้สัมภาษณ์)
- นายด่าน(นามสมมติ). (23 พฤษภาคม 2562). สุขภาวะทางปัญญาและพหุตินิสัยของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม. (มนตรี หลินภู, ผู้สัมภาษณ์)
- นายบอย(นามสมมติ). (23 พฤษภาคม 2562). สุขภาวะทางปัญญาและพหุตินิสัยของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม. (มนตรี หลินภู, ผู้สัมภาษณ์)

- นันทิย์ ตันตีสิริวัฒน์. (2557). การบรรเทาทุกข์ตามแนวสติปัฏฐาน 4. ใน *ดุชนิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุชนิพนธ์จิตต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เนตรทิพย์ ดาษเดช. (25 พฤษภาคม 2562). สุขภาวะทางปัญญาและพหุตินิสัยของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม. (มนตรี หลินภู, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชู กันทะษา. (30 เมษายน 2562). สุขภาวะทางปัญญาและพหุตินิสัยของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม. (มนตรี หลินภู, ผู้สัมภาษณ์)
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- _____. (2550). *คู่มือชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.
- _____. (2552). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2553). *สุขแท้ด้วยปัญญา วิถีสู่สุขภาวะทางปัญญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- _____. *ความสุขคืออะไร*. เรียกใช้เมื่อ 28 มกราคม 2560 จาก <http://www.happinessis-thailand.com/2014>
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ. (2550). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 124 ตอนที่ 16 ก, หน้า 1).
- พินนภา หมวกยอด. (2558). การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา. ใน *ดุชนิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุชนิพนธ์จิตต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2522). *ประโยชน์ของการเป็นพุทธบริษัท*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- _____. (2547). *ความสุข*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายโรงพิมพ์ บริษัท ตถตาพับลิเคชั่น จำกัด.
- ไพโรจน์ สิงบัน. (2552). *สุขภาวะทางปัญญาของคนได้: สุขสร้างได้ด้วยปัญญา*. งานสร้างสุขภาพได้ 2551 - 2552.
- รณกรณ์ เอกฉันท. (2549). การศึกษาระดับความเครียดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในแดนความมั่นคงสูง: กรณีศึกษาทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง. ใน *สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานยุติธรรม*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เลอลักษณ์ มหิพันธ์. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะทางปัญญาของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท. *วารสารพยาบาลสาธารณสุข*, 31(2), 30-42.
- วิทยา สุริยะวงศ์. (2558). *สรุปสัมมนาวิชาการ: คดีล้นศาลนักโทษล้นคุกปัญหาจากอกระบวนกร*. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://knowledge.tijthailand.org/uploads/publication/file/20190513/th-dgkmstuxy014.pdf>

- ศรีบุญ วงศ์คำจันทร์. (25 มีนาคม 2562). สุขภาวะทางปัญญาและพฤติกรรมของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม. (มนตรี หลินภู, ผู้สัมภาษณ์)
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2550). *ปัญญาในพระพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- โสเมรัชช์ วิไลยุค. (2559). การปล่อยวาง. *นิตยสารวาไรตี้เพื่อสุขภาพ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล*, 4(26), 10-11.
- แหวนทอง บุญคำ. (4 เมษายน 2562). สุขภาวะทางปัญญาและพฤติกรรมของผู้ต้องขังคดียาเสพติดตามหลักพุทธธรรม. (มนตรี หลินภู, ผู้สัมภาษณ์)
- อ้อม ประนอม. (2558). *พลังธรรม พลังคำ พุทธพจน์ล้ำค่าพัฒนาชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ Be Bright จำกัด.
- อุไรรัตน์ หน้าใหญ่. (2560). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Wallace, B. A., & Shapiro, S. L. (2006). Mental Balance and Well-Being. *American Psychological Association*, 61(7), 690-710.
- Enggist and al. (2014). *Prisons and health*. Publication WHO Regional office for Europe, UN City: Copenhagen Ø, Denmark.
- Gresham M. Sykes. (1958). *The society of Captives: A study of Maximum Security Prison*. Princeton university press.
- International Center for Prison studies (ICPS). (2015). *Prison Population*. Birkbeck university of Lodon. *Mental Health Statistics: Prisons*. Retrieved 28 January 2017 from <http://www.mentalhealth.org.uk/helpinformation/mental-health-statistics/prisons>